

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi

2022, 6(4): 1050-1067.

DOI: [10.26677/TR1010.2022.1138](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1138)

ISSN: 2587-0890 Dergi web sayfası: <https://www.tutad.org>

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Covid-19'un Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Akademik ve Psiko-Sosyal Durumu Üzerindeki Etkisi*

Fatma Nur SÖZ, Rixos Downtown Hotel, e-posta: fatmanur.soz@rixos.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4607-0368>

Esra KARABULUT, Adress İstanbul Hotel, e-posta: esranisakarabulut@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9033-3540>

Dr. Öğr. Üyesi Gözdegül BAŞER, Antalya Bilim Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Antalya, e-posta:

gozdegul.baser@antalya.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1450-191X>

Öz

Bu araştırmanın amacı, Covid-19 pandemisinin Turizm Fakültesi öğrencilerinin akademik ve psiko-sosyal durumları üzerindeki etkisini değerlendirmektir. COVID-19 pandemisinin etkileri üniversite öğrencileri üzerinde farklı açılardan pek çok çalışmada ele alınmıştır. Bununla birlikte, lisans düzeyindeki turizm öğrencilerine yönelik az sayıda araştırma bulunmaktadır. Turizm sektörünün Covid-19 pandemisinde en fazla etkilenen sektörler arasında yer alması, pandemiden ötürü bir süre stajların ertelenmesi, sektörel belirsizlik gibi konular turizm öğrencilerini oldukça etkilemiştir. Bu araştırma ile Covid-19 pandemisinin turizm lisans öğrencilerinin akademik ve psiko-sosyal durumları üzerindeki etkilerinin incelenerek belirli çıkarımların yapılabilmesi ile olası krizlere yönelik önerilerde geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında 153 adet turizm fakültesi öğrencisine, yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0 ile yapılmış olup, t testi ve ANOVA testleri uygulanmıştır. Akademik açıdan değişimlere uyum sağlandığı, psiko-sosyal açıdan ele alınan boyutlara bakıldığında, yaşam kalitesinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiş ($p<0.05$), psikolojik dayanıklılık boyutunun ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemiş olduğu belirlenmiştir ($p>0.05$). Turizm Fakültesi öğrencilerinin akademik ve psiko-sosyal durumlarını pandemi sürecinde iyi yönettikleri ve genel olarak süreci olumlu deneyimledikleri gözlenmektedir.

* Bu araştırma, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Desteği kapsamında TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Turizm, Öğrenci, Akademik, Psiko-sosyal.

Makale Gönderme Tarihi: 06.09.2022

Makale Kabul Tarihi: 15.12.2022

Önerilen Atıf:

Söz, F. N., Karabulut, E. ve Başer, G. (2022). Covid-19'un Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Akademik ve Psiko-Sosyal Durumu Üzerindeki Etkisi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(4): 1050-1067.

© 2022 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

Journal of Turkish Tourism Research

2022, 6(4): 1050-1067.

DOI: [10.26677/TR1010.2022.1138](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1138)

ISSN: 2587-0890 Journal Homepage: <https://www.tutad.org>

RESEARCH PAPER

Impacts of Covid-19 On the Academic and Psycho-Social Status of Tourism Faculty Students

Fatma Nur SÖZ, Rixos Downtown Hotel, e-mail: fatmanur.soz@rixos.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4607-0368>

Esra KARABULUT, Adress İstanbul Hotel, e-mail: esranisakarabulut@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9033-3540>

Assistant Prof. Dr. Gözdegül BAŞER, Antalya Bilim University, Faculty of Tourism, Antalya, e-mail: gozdegul.baser@antalya.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1450-191X>

Abstract

The purpose of this research is to evaluate the impact of Covid-19 pandemic on the academic and psycho-social well-being of the Tourism Faculty students. The effects of the COVID-19 pandemic on university students have been discussed in many studies. However, there are few studies on undergraduate tourism students. The fact that the tourism sector is among the sectors most affected by the Covid-19 pandemic, the postponement of internships and sectoral uncertainty have greatly affected tourism students. Examining the impacts of Covid-19 pandemic on tourism undergraduate students, can lead to inferences and suggestions for the future. The research was conducted face to face with 153 tourism faculty students. Data analysis was done with SPSS 22.0 and t test and ANOVA tests were conducted. It was determined that students could adapt to academic changes, the quality of life showed a statistically significant difference in terms of psycho-social dimensions ($p < 0.05$), while the psychological resilience dimension did not show a statistically significant difference ($p > 0.05$). It is observed that Tourism Faculty students managed their academic and psycho-social well-being above average.

Keywords: Covid-19, Tourism, Student, Academic, Psycho-social.

Received: 06.09.2022

Accepted: 15.12.2022

Suggested Citation:

Söz, F. N., Karabulut, E. and Başer, G. (2022). Impacts of Covid-19 On the Academic and Psycho-Social Status of Tourism Faculty Students, *Journal of Turkish Tourism Research*, 6(4): 1050-1067.

© 2022 Türk Turizm Araştırmaları Dergisi.

GİRİŞ

Covid-19 pandemisi, turizm endüstrisini, oldukça kapsamlı ve sarsıcı şekilde durma noktasına getirmiştir (Reichenberger ve Raymond, 2021:380). Covid-19 pandemisinin neden olduğu belirsiz ortam, rezervasyon iptallerine, iş kaybına ve işten çıkarmalara neden olmuştur. Geleceğin turizm profesyonelleri olan lisans turizmi öğrencileri de bu süreçten etkilenmiş, akademik, psikolojik ve sosyal açılardan bazı zorluklarla karşı karşıya gelmişlerdir. Öncelikle üniversite eğitimi yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime dönüşmüştür. İkinci olarak, sektördeki kilitlenmenin bir sonucu olarak staj ve uygulama eğitimlerinde iptaller yaşanmıştır. Ayrıca, pandemi döneminde sosyal yaşamdaki kısıtlamalar ve yaşam şartlarındaki değişimler bazı psikolojik etkiler de yaratmıştır (Duman, 2020:426).

Covid-19 pandemisi sırasında uzaktan eğitim sürecinde, uygulama yapamayan öğrencilerin kendilerini yetersiz hissetmelerine veya morallerinin bozulmasına neden olduğu varsayılabilir, zira, turizm bir hizmet sektörüdür ve turizm sektörü için samimi ve olumlu bir ruh hali son derece önemlidir (Keskin vd., 2020: 239). Teorik eğitime ek olarak uygulama pratikleri de turizm lisans eğitiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Asirifi, 2013). Bununla birlikte, Covid-19 salgını sırasında olumlu bir ruh hali sürdürmek zorlaşmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal hayatlarında da bazı değişiklikler gerçekleşmiştir. Örneğin, öğrenciler, üniversitede geçirdikleri zamanın büyük bir kısmını evlerinde ya da kapalı ortamlarda geçirmek durumunda kalmışlardır. Bu durum, yüz yüze etkinlikler, öğrenci kulüplerinde çalışmalar ve arkadaşlar arasındaki etkileşimin de zayıflamasına neden olmuştur (Chengyuan vd., 2022: 281; Copeland vd., 2021:140).

Covid-19'un üniversite öğrencileri üzerindeki etkisine yönelik farklı açılardan pek çok araştırma bulunmaktadır. Akyol (2020), lisans öğrencilerinin Covid-19 salgınına ilişkin görüşlerine ilişkin nitel bir araştırma yapmıştır. Karadağ ve Yücel (2020), lisans öğrencilerinin pandemi sürecindeki algılarını uzaktan eğitim açısından incelemiştir. 2019-2020 yılında, Covid-19 pandemi krizi öncesi ve sonrasında, üniversite öğrencilerine yönelik yapılan araştırma sonuçları, depresyon ve kaygıda önemli düzeyde artış olduğunu göstermiştir (Zimmerman vd., 2021:7).

Bu araştırma ise, Covid-19'un Turizm Fakültesi öğrencileri üzerindeki etkilerini akademik ve psiko-sosyal açılardan ele almaktadır. Araştırmanın temel amaçları; Covid-19 pandemisinin turizm öğrencilerinin akademik ve psiko-sosyal durumları üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve cinsiyet, yaş, bölüm gibi değişkenlere göre anılan etkinin düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir.

Konu ile ilgili kavramsal çerçeve sonrasında araştırma yöntemi, bulguları anlatılmış, en son bölümde ise sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Aralık 2019'da Çin'in Vuhan kentinde kökeni bilinmeyen bir viral pnömoni salgını meydana geldi (Dündar, 2020:842). Covid -19 (Koronavirüs Hastalığı) olarak adlandırılan bu bulaşıcı hastalık dünya çapında hızla yayıldı ve 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edildi. Tüm dünyada kısa sürede birçok önlem alındı. Kapanışlar, maske kullanımı, sosyal mesafe, seyahat kısıtlamaları ve sokağa çıkma kısıtlamaları sonucunda başta turizm olmak üzere birçok sektör pandemiden etkilendi. Covid-19 pandemisinin yayılma hızı ve insan yaşamına etkileri farklı boyutlarda değişiklik gösterdi (Erçetin vd., 2020:14). Ne var ki, eğitim en çok etkilenen alanlardan biri oldu (Can, 2020:11; Kırmızıgül, 2020:288). Eğitimde ise çok hızlı bir dönüşüm yaşandı ve pek çok ülkede, uzaktan eğitime geçilerek, seminerler ve pek çok ilgili uygulama çevrimiçi yapıldı (Ye ve Law, 2021:430; Rashid ve Yadav, 2021:2).

Pandemi döneminin öğrenciler üzerindeki etkileri pek çok farklı açıdan ele alınmıştır. Örneğin, farklı Amerikan üniversitelerinde, 15.000’den fazla öğrenci üzerine yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler, pandemi ile ilgili kurumsal politikaları anlamış olmakla birlikte, finansal yardım ve akademik danışmanlık ile ilgili ilave iletişim ve desteğe ihtiyaç duyduklarını; online eğitime ansızın başlamanın ve sessiz ortam bulmanın zorluklarını yaşadıklarını; grup, teknik ya da özel bazı ödevleri yapmakta zorlandıklarını; kurumdaki diğer insanlara aidiyet duyma ve bağlanma hissinde yoksunluk yaşadıklarını; yaklaşık üçte biri beslenme ve barınma güvenlikleri ile ilgili kaygı duyduklarını; mezun olmayacak öğrencilerin dörtte üçe yakın bölümü ise güz döneminde tekrar kayıt yaptırmayı düşündüklerini belirtmişlerdir (Blankstein vd., 2020:3). Birinci sınıf üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir diğer araştırmada ise Covid-19’un etkilerini hafifletme stratejilerinin, ruh hali ve sağlıklı yaşam davranışları üzerinde mütevazı ancak kalıcı bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur (Copeland vd., 2021:134). Çin’de yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin bu süreçte kırsal bölgede bulunma ve aile gelir düzeyindeki belirsizlik nedeniyle anksiyete yaşadığı belirtilmektedir (Cao vd., 2020). Başka bir çalışmada da “uzaktan eğitim”, “psikolojik etki”, “internet erişiminde imkân kısıtlılığı” gibi nedenler bu süreçte öğrencilerin en çok sorun yaşadığı konular olarak belirtilmektedir (Wang vd., 2020). Covid-19 pandemisi, çevrimiçi öğretimi daha popüler hale getirerek, ilgili tekniklerin gelişimini hızlandırmıştır (Qiu vd., 2021:5). Teknolojik yeterlilik, otomasyon ve dijitalleşme sonucu öğrenciler donanımlı şekilde endüstriye nispeten sorunsuz bir geçiş yapabileceklerdir (Joshi ve Gupta, 2021:633).

Türkiye’de yapılan araştırmalarda ise, 109 üniversite öğrencisine yönelik yapılan araştırma sonucunda, yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık arasında %99 güven aralığında negatif yönlü ve zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir (Çetin ve Anuk, 2020:170). Bir diğer araştırmada, öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin artış gösterdiği, Covid-19’dan dolayı olumsuz duygular yaşadıkları, sosyal yaşam ritüellerinin değişkenlik gösterdiği, uykusuzluk, depresyon, işsizlik, aşırı stres, korku, endişe ve çabuk sinirlenme gibi olumsuzluklar yaşadıkları saptanmış olup, öğrencilerin, genel olarak uzaktan eğitime ilişkin hem olumlu hem de olumsuz düşüncelere sahip oldukları gözlemlenmiştir (Çiçek vd., 2020:1091). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi’nde lisans eğitimi almakta olan öğrencilere yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre ise, öğrencilerin uzaktan eğitim sistemini çok fazla benimsemedikleri, bununla birlikte, sistemin kullanımıyla ilgili öz yeterlik açısından herhangi bir problem yaşamadıkları görülmüştür (Serçemeli, 2020:40). Sever ve Özdemir’e göre (2020:1655), Covid-19’un öğrencilerin yaşadıkları zorluklar arasında, eşyalarının okudukları şehirde kalması, belirsizlikler, derslerin internet üzerinden yapılması, internete erişimin kısıtlı olması, kırsal kesimde yaşama, internet alt yapısının olmaması, adaptasyon sorunu, ailevi sorunlar, sağlık sorunları, psikolojik sorunlar yer almaktadır. Tanhan (2020, 12), 127 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun Covid-19’dan dolayı sosyal yaşam faaliyetlerinin biyo-psikososyal manevi ve ekonomik açıdan kısıtlanmış olduğunu ve bu faaliyetlerinin değişime uğradığını belirtmiştir. Kara (2020: 165-172), Covid-19 sürecinde 2590 öğrenciyle yaptığı araştırmada, genel olarak öğrencilerin Covid-19’a ilişkin olumsuz duygulara sahip oldukları (üzüntülü, huzursuz, öfkeli, endişeli ve korkulu) tespit edilmiştir. Acar vd., (2020:65), 166 Spor Bilimleri Fakültesi öğrencisinin Covid-19 salgını sırasında kaygı durumlarını inceledikleri araştırmalarında, kızların kaygı puanlarının erkeklerinkinden anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Gençalp’in (2020:1), Covid-19 salgını döneminde ilk ve acil yardım öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite durumlarının değerlendirilmesi başlıklı çalışmada, öğrencilerin genelde orta düzeyde bir diyet kalitesine sahip oldukları saptanmış ve ayrıca öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinin çok düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun, sağlıklı bir fiziksel aktiviteye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Serin ve Koç (2020:33) araştırmalarında, Covid-19 salgını sırasında evde kalan (N=1064) üniversite öğrencisinin yeme davranışları ve depresyon durumlarını farklı değişkenler açısından incelemişlerdir. COVID-19 pandemisi nedeniyle öğrencilerin düzenli fiziksel aktivite yapma oranının azaldığı ($p<.001$), genel fiziksel inaktivite oranının arttığı ($p=.001$) ve fiziksel aktivite yapmaya devam eden bireylerin fiziksel aktivite türü seçiminde ev içinde yapılabilecek egzersizlere yönelimlerinin olduğu görülmüştür (Ercan ve Keklice, 2020:69).

Enfekte olma olasılığı, pandeminin ne zaman biteceğini bilmemenin yarattığı endişeler, bireylerin sevdiklerine zarar vereceği düşüncesi, günlük rutinlerin bozulması, aile ve arkadaşlardan uzaklaşma, gıda ve ilaç sorunları, maddi sorunlar, uğranılan kayıplar gibi nedenlerle bireylerin psikolojisi olumsuz etkilenmiştir (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 2019). Öncelikle, bu dönemde uzaktan eğitim sürecine hızlı bir geçiş olmuştur. Bu süreçte öğrenci geribildirimlerini ele alan pek çok araştırma yürütülmüştür ve pandemi sürecinde, acil olarak yapılandırılan web tabanlı uzaktan eğitimin öğrencilerin geribildirimlerine göre avantaj ve dezavantajlarının değerlendirilmesi, sürecin yansımalarını görme ve bu tip eğitimlerin uygun yapılandırılması için önemli kabul edilmiştir (Keskin ve Kaya, 2020:59). Ne var ki, turizm eğitimi staj gibi uygulama pratiklerini de içermektedir (Tarkar, 2020:3812).

Özellikle erkek öğrencilerin uzaktan eğitim derslerini daha etkili buldukları ve memnuniyetlerinin daha fazla olduğu dikkat çekmektedir (Buluk ve Eşitti, 2020:285). Genel olarak Covid-19 salgından kız öğrencilerinin daha fazla olumsuz etkilendikleri, kaygı düzeylerinin erkeklerinkine göre daha yüksek çıktığı, aşırı stres, endişe ve çabuk sinirlenme davranışlarının daha yaygın olduğu söylenebilir (Acar vd., 2020:66; Kara, 2020:174).

Turizm eğitimi üzerindeki olumsuz etkilerine rağmen, COVID 19 pandemisi, alternatif öğretme ve öğrenme yöntemlerinin ortaya çıkmasına da vesile olmuştur (Seo ve Kim 2021:147). Eğitimci, sanal bir formatta öğrenci katılımını ve memnuniyetini artırmak için çok sayıda aktif öğrenme stratejisi aramışlar, sanal stajlar, Zoom sınıfları, çevrimiçi tartışma ve sanal grup projeleri gibi yeni öğrenme yöntemleri ortaya çıkmıştır (Park ve Jones, 2021; Zhong vd., 2021). Staj yapabilme durumundaki belirsizlik de öğrenciler de kısmen kaygıya neden olmuştur. Bu süreçte, staj düzenleme ve değerlendirmesinin önemi dikkat çekmiştir (Ye ve Law, 2021:434). Bu süreçte bazı sanal staj uygulamaları da yapılmıştır (Park ve Jones, 2021:188). Ne var ki, bazı öğrenciler çevrimiçi derslerden kaynaklanan zihinsel stres yaşamışlardır (Lei ve So, 2021). Covid-19'un öğrenciler üzerindeki etkisi, ilgisizlik, ekonomik sorunlar, fiziksel sağlık sorunları, dikkatin azalması, ruh sağlığı ve olumsuz ruh hali olarak belirtilmektedir (Kumar vd., 2021:14). Uzaktan eğitim, sanal toplantılar, dijital okuryazarlık, e-konferans, elektronik medya kullanımı, zaman yönetimi, öğrenme yönetimi, öğrenme materyali kullanımı ve ortak çalışma eğitim üzerindeki olumlu etkilerdir. İstihdamda azalma, çevrimiçi eğitime hazırlıksızlık, erişim sorunları ise eğitim üzerindeki olumsuz etkilerdir (Kumar vd., 2021:13).

Sonuç olarak, Covid-19 pandemi döneminde, pek çok öğrencinin akademik ve psiko-sosyal durumunda birçok sorunla karşı karşıya kaldığı ifade edilebilir. Öğrenme kaybı (öğrenmede daha az zaman harcanması, stres, öğrencilerin etkileşim biçiminde değişiklik, öğrenme motivasyonunun azalması) ve sosyo-ekonomik öğrenme eşitsizliğinden (finansal sorunlar, derslere devam sorunları, öğrencilerin dijital becerilerindeki farklılıklar) bahsedilmiştir (Di Pietro vd., 2020:28-29).

COVID-19 pandemisi gelişmekte olan ülkelerde yüz yüze eğitim sistemini pek çok açıdan etkilemiştir (Tadesse ve Muluye, 2020:168). Ne var ki Türkiye gelişmekte olan bir ülke olmasına karşın, yükseköğretimde uzaktan eğitim konusunda deneyimli bir konumdadır. Türkiye'de yüz yüze yükseköğretim 2019-2020 bahar döneminde tamamen durmuştu (Can, 2020:27). 23 Mart

2020 tarihi itibari ile 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemine uzaktan eğitim sistemi ile devam edilmesine karar verilmiş ve bunu izleyen günlerde, öğrencilerin, <https://yokdersleri.yok.gov.tr> adresinden üniversitelere ait içeriklere, ücretsiz olarak tanımlanmış olan 6 GB'lık "Uzaktan Eğitime Destek" kotası kapsamında erişimleri sağlanmıştı (YÖK, 2020). Ayrıca önlisans, lisans ve lisansüstü seviyelerinde öğrenim gören öğrenciler, 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde kayıtlarını dondurabilme alternatifine sahiptiler. YÖK, tez savunma ve yeterlik sınavlarının denetlenebilir ve "kayıtlı" olmak kaydıyla video konferans gibi dijital imkanlarla yapılmasına olanak vermişti. Ayrıca hemen hemen tüm yükseköğretim kurumları önlisans ve lisans programları için ara sınavların çevrimiçi olarak yapılmasına yönelik hazırlıklar yapmış ve sınav uygulama esaslarını yayınlamıştı.

Araştırmanın yapıldığı vakıf üniversitesi, uzaktan eğitim alt yapısının hazır olması nedeniyle, YÖK'ün çağrısına ve uzaktan eğitime hızlı ve olumlu karşılık vermiş, çevrimiçi öğretimin sorunsuz çalışmasını garanti etmek için bir çevrimiçi öğretim geliştirme planı hızla hazırlanmıştır. Akademisyenlere yönelik çevrimiçi eğitim sisteminin detaylarının paylaşıldığı eğitimler düzenlenmiş ve sistemin etkin kullanılması amacıyla çevrimiçi ortak platform tanıtılmış ve teknik destek sağlanmıştır. Benzer eğitimler öğrencilere de sunularak çevrimiçi eğitim sistemini nasıl etkin şekilde kullanabilecekleri konusunda eğitimler verilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma, bir vakıf üniversitesinde eğitim görmekte olan Turizm Fakültesi öğrencileri üzerinde yüzyüze anket uygulaması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, Antalya Bilim Üniversitesi, Etik Kurulu'nun 2021/08 no'lu, 26.05.2021 tarihli onayı ile 30 Mayıs – 30 Haziran 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu araştırma Tübitak 2209/A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında desteklenmiştir.

Ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Öğrencilerin Covid-19 salgınında, uzaktan eğitim süreçlerini değerlendirebilmeleri için, Çaykuş ve Çaykuş (2020), Di Pietro vd., (2020) ve Saltürk ve Güngör (2020) çalışmalarından yararlanılmıştır. Psiko-sosyal durumlarını belirleyebilmek amacıyla, Erçetin vd. (2020), yaşam kalitesi ölçeği ve Doğan (2015), psikolojik dayanıklılık ölçekleri kullanılmıştır. 30 ifadeyi kapsayan ölçek için, 5'li Likert ölçeği tercih edilmiş, "1" puanı "Kesinlikle katılmıyorum" ve "5" puanı "Kesinlikle katılıyorum" anlamında kullanılmıştır.

Araştırmanın evreni bir vakıf üniversitenin Turizm Fakültesi öğrencileri olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Turizm İşletmeciliği (104) ve Gastronomi ve Mutfak Sanatları (175) olmak üzere toplam 279 öğrenci araştırma evrenini oluşturmuştur. 30 Mayıs 2021 tarihinde turizm fakültesi öğrencilerine 279 anket gönderilmiş ve 30 gün boyunca yanıtları alınmaya devam edilmiştir.

Verilerin analizi SPSS 22.0 ile yapılmıştır. Çalışmada ölçek puanları hesaplanmış ve puanların normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986).

Çalışma kapsamında 164 kişiye uygulanan anket doğrultusunda çok fazla soruya yanıt vermeyen 2 katılımcının ve normallik varsayımını elde etmek amacıyla 9 katılımcının verileri silinmiş olup, analize 153 kişiden elde edilen veri ile devam edilmiştir.

Değerler incelendiğinde, basıklık ve çarpıklık katsayılarının -3 ile +3 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre puanların normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri ile Güvenirlik Katsayısı

	n	Çarpıklık	Basıklık
Uzaktan Eğitim	153	-0,293	0,004
Yaşam Kalitesi	153	0,006	-0,860
Psikolojik Dayanıklılık	153	0,037	1,833

BULGULAR

Turizm Fakültesi öğrencilerinin demografik özelliklerine yönelik dağılım incelendiğinde (Tablo 2), %53,59'un erkek öğrencilerden oluştuğu, %62,75'in 21-23 yaş arasında olduğu, %75,16'sının gastronomi ve mutfak sanatları bölümünde okuduğu, %39,87'sinin 2. sınıfta olduğu, %84,31'inin uzaktan eğitime bilgisayarıyla katıldığı, %80,39'unun uzaktan eğitimde internete erişiminin genelde kolay olduğu, %38,56'sının uzaktan eğitimin kendisi için genel olarak verimli olduğunu belirttiği, %84,31'inin aile evinde kaldığı, %42,48'inin pandemi döneminde staj yaptığı, %77,12'sinin Covid19 virüsüne yakalanmadığı ve %99,35'inin Covid19 aşısı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Demografik Özelliklere Yönelik Dağılım

		n	%
1. Cinsiyet	Kadın	71	46,41
	Erkek	82	53,59
2. Yaş	18-20 yaş	40	26,14
	21-23 yaş	96	62,75
	24 yaşından büyük	17	11,11
3. Bölüm	Turizm ve Otel İşletmeciliği	35	22,88
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	115	75,16
	Diğer	3	1,96
4. Sınıf	1. Sınıf	26	16,99
	2. Sınıf	61	39,87
	3. Sınıf	33	21,57
	4. Sınıf	33	21,57
	Hazırlık	0	0,00
5. Uzaktan eğitime katılma şekli	Cep telefonum	19	12,42
	Bilgisayarım	129	84,31
	Başkasının bilgisayarı	5	3,27
	Diğer	0	0,00
6. Uzaktan eğitimde internete erişimin kolay olup olmaması	Evet	123	80,39
	Hayır	30	19,61
7. Uzaktan eğitimin verimli olup olmaması	Evet	59	38,56
	Hayır	50	32,68
	Kararsızım	44	28,76
8.1. Aile evi	Hayır	24	15,69
	Evet	129	84,31
8.2. Öğrenci evi	Hayır	126	82,35
	Evet	27	17,65
8.3. Yurt	Hayır	152	99,35
	Evet	1	0,65
9. Pandemi döneminde staj	Evet	65	42,48
	Hayır	34	22,22
	Staj yapmam gerekli değildi	54	35,29
10. Covid19 virüsüne yakalanma	Evet	35	22,88
	Hayır	118	77,12
11. Aşılanma	Evet, aşı oldum.	152	99,35
	Hayır, aşı olmadım.	1	0,65

Turizm Fakültesi öğrencilerinin akademik durum değerlendirmelerini uzaktan eğitim süreci kapsamında sorulan sorular ile ölçülmüştür. Analiz sonucuna göre uzaktan eğitim puan ortalaması 3,29 olup öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinden ortalamanın üzerinde olumlu bir değerlendirme yaptıklarına işaret etmektedir. Psiko-sosyal açılarından bakıldığında, yaşam kalitesi puan ortalaması 2,68 ve psikolojik dayanıklılık puan ortalaması 3,06 olarak elde edilmiştir. Buradan hareketle, yaşam kalitesindeki değişimlerin ortalamanın altında değerlendirildiği, ne var ki öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Betimsel İstatistikler

	n	Minimum	Maximum	Ort.	ss
Uzaktan Eğitim	153	1,63	4,68	3,29	0,56
Yaşam Kalitesi	153	1,00	5,00	2,68	1,07
Psikolojik Dayanıklılık	153	1,50	4,50	3,06	0,44

Araştırma sorularının cinsiyet, yaş, bölüm gibi değişkenlere göre nasıl farklılık gösterdiği konusunda yapılan analizler aşağıdaki sonuçları vermiştir. Buna göre uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık boyutlarının cinsiyet bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 4’de gösterilmektedir. Analiz sonucuna göre, cinsiyet bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Cinsiyet Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Kadın	71	3,35	0,57	1,374	0,171
	Erkek	82	3,23	0,55		
Yaşam Kalitesi	Kadın	71	2,55	1,07	-1,323	0,188
	Erkek	82	2,78	1,06		
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	71	3,00	0,47	-1,449	0,150
	Erkek	82	3,10	0,42		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık boyutları yaş bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 5’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre ilgili puanların yaş bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, bölüm bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 6’da gösterilmiştir. Analiz sonucuna göre uzaktan eğitim, bölüm bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümünde olanların puanı Gastronomi ve Mutfak Sanatlarında olanlara göre daha yüksektir. Analiz

sonucuna göre yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık bölüm bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 5. Yaş Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	F	p
Uzaktan Eğitim	18-20 yaş	40	3,33	0,49	0,126	0,882
	21-23 yaş	96	3,28	0,60		
	24 yaşından büyük	17	3,26	0,51		
Yaşam Kalitesi	18-20 yaş	40	2,79	0,98	0,580	0,561
	21-23 yaş	96	2,67	1,11		
	24 yaşından büyük	17	2,46	1,01		
Psikolojik Dayanıklılık	18-20 yaş	40	3,10	0,34	0,245	0,783
	21-23 yaş	96	3,05	0,50		
	24 yaşından büyük	17	3,02	0,31		

Tablo 6. Ölçek Puanlarının Bölüm Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Turizm ve Otel İşletmeciliği	35	3,49	0,56	2,349	0,020*
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	115	3,24	0,55		
Yaşam Kalitesi	Turizm ve Otel İşletmeciliği	35	2,98	1,00	1,947	0,053
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	115	2,58	1,08		
Psikolojik Dayanıklılık	Turizm ve Otel İşletmeciliği	35	3,04	0,42	-0,280	0,780
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	115	3,06	0,46		

* $p<0,05$

Tablo 7. Sınıf Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	F	p
Uzaktan Eğitim	1. Sınıf	26	3,25	0,49	0,424	0,736
	2. Sınıf	61	3,31	0,53		
	3. Sınıf	33	3,21	0,61		
	4. Sınıf	33	3,35	0,62		
Yaşam Kalitesi	1. Sınıf	26	2,59	1,13	0,367	0,777
	2. Sınıf	61	2,78	0,99		
	3. Sınıf	33	2,68	1,12		
	4. Sınıf	33	2,56	1,13		
Psikolojik Dayanıklılık	1. Sınıf	26	3,01	0,39	1,514	0,213
	2. Sınıf	61	3,07	0,33		
	3. Sınıf	33	2,94	0,52		
	4. Sınıf	33	3,17	0,55		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, sınıf bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre ilgili puanların sınıf bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılığın, uzaktan eğitime katılma şekli bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre ilgili puanların uzaktan eğitime katılma şekli bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 8. Uzaktan Eğitime Katılma Şekli Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Bilgisayarım	129	3,30	0,54	0,502	0,616
	Cep telefonum/Başkasının bilgisayar	24	3,23	0,66		
Yaşam Kalitesi	Bilgisayarım	129	2,63	1,05	-1,327	0,186
	Cep telefonum/Başkasının bilgisayar	24	2,94	1,14		
Psikolojik Dayanıklılık	Bilgisayarım	129	3,08	0,41	1,512	0,133
	Cep telefonum/Başkasının bilgisayar	24	2,93	0,58		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, uzaktan eğitimde internete erişim kolaylığı bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir. Analiz sonucuna göre yaşam kalitesi, uzaktan eğitimde internete erişim kolaylığı bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre internete erişimi zor olanların puanı kolay olanlara göre daha yüksektir. Ayrıca, analiz sonucuna göre uzaktan eğitim puanı ve psikolojik dayanıklılık puanı uzaktan eğitimde internete erişim kolaylığı bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 9. Uzaktan Eğitimde İnternete Erişim Kolaylığı Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Evet	123	3,28	0,57	-0,287	0,774
	Hayır	30	3,31	0,55		
Yaşam Kalitesi	Evet	123	2,59	1,08	-2,063	0,041*
	Hayır	30	3,03	0,96		
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	123	3,05	0,43	-0,382	0,703
	Hayır	30	3,08	0,50		

* $p<0,05$

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, uzaktan eğitimin verimliliği bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 10’da verilmiştir. Analiz sonucuna göre yaşam kalitesi, uzaktan eğitimin verimliliği bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre uzaktan eğitimin verimli olmadığını düşünenlerin puanı verimli olduğunu düşünenlere göre daha yüksektir. Analiz sonucuna göre uzaktan eğitim puanı ve psikolojik dayanıklılık puanı uzaktan eğitimin verimliliği bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 10. Uzaktan Eğitimin Verimliliği Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	F	p
Uzaktan Eğitim	Evet	59	3,35	0,61	0,732	0,483
	Hayır	50	3,28	0,49		
	Kararsızım	44	3,21	0,58		
Yaşam Kalitesi	Evet	59	2,44	1,09	4,012	0,020*
	Hayır	50	3,00	1,04		
	Kararsızım	44	2,62	0,99		
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	59	3,06	0,39	0,077	0,926
	Hayır	50	3,04	0,46		
	Kararsızım	44	3,07	0,49		

*p<0,05

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, pandemi döneminde aile evinde yaşanması bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre, pandemi döneminde aile evinde yaşanması bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 11. Pandemi Döneminde Aile Evinde Yaşanması Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Hayır	24	3,23	0,67	-0,502	0,616
	Evet	129	3,30	0,54		
Yaşam Kalitesi	Hayır	24	2,93	1,03	1,243	0,216
	Evet	129	2,63	1,07		
Psikolojik Dayanıklılık	Hayır	24	3,13	0,53	0,835	0,405
	Evet	129	3,04	0,43		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, pandemi döneminde öğrenci evinde yaşanması bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre pandemi döneminde öğrenci evinde yaşanması bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0,05).

Tablo 12. Pandemi Döneminde Öğrenci Evinde Yaşanması Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Hayır	126	3,29	0,54	0,348	0,728
	Evet	27	3,25	0,65		
Yaşam Kalitesi	Hayır	126	2,66	1,05	-0,539	0,590
	Evet	27	2,78	1,14		
Psikolojik Dayanıklılık	Hayır	126	3,04	0,42	-0,797	0,427
	Evet	27	3,12	0,54		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, pandemi döneminde staj yapma bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 13’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre pandemi döneminde staj yapma bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 13. Pandemi Döneminde Staj Yapma Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	F	p
Uzaktan Eğitim	Evet	65	3,24	0,61	0,903	0,408
	Hayır	34	3,26	0,53		
	Staj yapmam gerekli değildi	54	3,37	0,52		
Yaşam Kalitesi	Evet	65	2,66	1,10	1,061	0,349
	Hayır	34	2,89	0,89		
	Staj yapmam gerekli değildi	54	2,56	1,13		
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	65	3,05	0,52	0,058	0,944
	Hayır	34	3,04	0,42		
	Staj yapmam gerekli değildi	54	3,07	0,35		

Uzaktan eğitim, yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık, Covid19 virüsüne yakalanma bakımından farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir. Analiz sonucuna göre, Covid19 virüsüne yakalanma bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 14. Covid-19 Virüsüne Yakalanma Bakımından Farklılık Analizi

		n	Ort.	ss	t	p
Uzaktan Eğitim	Evet	35	3,22	0,59	-0,853	0,395
	Hayır	118	3,31	0,55		
Yaşam Kalitesi	Evet	35	2,94	1,06	1,652	0,101
	Hayır	118	2,60	1,06		
Psikolojik Dayanıklılık	Evet	35	3,02	0,45	-0,482	0,631
	Hayır	118	3,06	0,44		

SONUÇ ve ÖNERİLER

Covid-19 pandemisi, pek çok alanı olduğu gibi eğitim sektörünü de önemli düzeyde etkilemiştir. Bu süreçte pek çok öğrenci, pandemi süresince taşınmak, arkadaşlarından uzaklaşmak, hasta olan aile bireylerine yardımcı olmak, uzaktan eğitime alışmak, eğitime odaklanamamak vb. pek çok durumla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle kırsal kesimde olan öğrenciler, internete erişimde zaman zaman sorun yaşamışlardır. Yaşanılan bu değişimler, çoğu genç üzerinde stres

oluşturmuş ve öz denetim gerektiren bir süreç olarak deneyimlenmiştir. Pek çok öğrencide, karamsarlık, umutsuzluk, depresyon, anksiyete, endişe vb. duygular zaman zaman gözlenmiştir. Bunun yanısıra toplumsal dayanışmanın ve virüsten koruma ve korunmanın öneminin anlaşılması gerektiği de algılanmıştır (Sever ve Özdemir, 2020:1676). Öğrencilerin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık durumları, cinsiyetleri, kendilerinin ya da evde birlikte yaşadıkları kişilerden herhangi birinin kronik hastalığı olup olmaması, düzenli olarak kişisel ilaç ve sigara kullanılıp kullanılmaması ve aile ya da yakın çevrede Covid-19'a yakalanan olup olmamasına göre farklılık göstermiştir (Çetin ve Anuk, 2020: 179).

Covid-19 pandemisinin en fazla etkilediği sektörlerden birisi olan turizm sektöründe, pandemi boyunca yaşanan belirsiz ortamın, turizm fakültesi öğrencileri üzerinde de akademik ve psiko-sosyal açılardan etkili olabileceği düşünülmüş ve turizm fakültesi öğrencilerine yönelik bu etkilerin neler olduğunu ortaya koymak üzere bu araştırma yapılmıştır. Turizm, önemli bir hizmet sektörü olup, turizmde verilen hizmet kalitesi öncelikle turizm çalışanlarının niteliklerine ve özelliklerine bağlıdır.

Analiz sonucuna göre uzaktan eğitim puan ortalaması 3,29 olup öğrencilerin uzaktan eğitim süreci ile ilgili olarak, ortalamanın üzerinde olumlu bir değerlendirme yaptıklarına işaret etmektedir. Uzaktan eğitimin yanısıra, pandemi dönemi, yarattığı belirsiz durum ile öğrencileri farklı açılardan da etkilemiştir. Psiko-sosyal etkileri belirlemek üzere kullanılan yaşam kalitesi ve psikolojik dayanıklılık ölçekleri bu boyut hakkında bilgi sağlamaktadır. Bulgulara bakıldığında, yaşam kalitesi puan ortalaması 2,68 ve psikolojik dayanıklılık puan ortalaması 3,06 olarak elde edilmiştir. Buradan hareketle, yaşam kalitesindeki değişimlerin ortalamanın altında değerlendirildiği, ne var ki öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarının ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, Turizm Fakültesi öğrencilerinin, Covid-19 pandemi sürecinde genel olarak iyimser oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu, bir diğer araştırma ile benzer bulgulara işaret etmektedir. Yeni Zelanda üniversitelerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, Covid-19'a karşı turizm öğrencilerin seçtikleri kariyere olan bağlılıkları güçlenmiştir. Araştırmaya katılımcılarının iyimserliği ve turizm kariyerlerine olan bağlılığı, hem turizmin hem de turizm lisans eğitiminin geleceğine olumlu baktıklarını göstermiştir (Reichenberger ve Raymond, 2021:397).

Analiz sonucuna göre uzaktan eğitim, bölüm bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalama puanlara göre Turizm İşletmeciliği bölümünde olanların puanı Gastronomi ve Mutfak Sanatlarında olanlara göre daha yüksektir, bu durumun nedenlerinden bir tanesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü'nde göreceli olarak uygulamalı derslerin daha fazla olması ve uzaktan eğitimin bu durumu olumsuz etkilemesi olarak belirtilebilir. Analiz sonucuna göre yaşam kalitesi, uzaktan eğitimde internete erişim kolaylığı bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bu durum, internete erişim kolaylığının yaşam kalitesi boyutunu önemli düzeyde etkilediğini ve internete ulaşım kolaylığında sorun olması durumunda, öğrencilerin iletişimlerinde sıkıntı olması ile yaşam kalitesinin düştüğünü göstermektedir. Bir diğer sonuç, yaşam kalitesinin, uzaktan eğitimin verimliliği bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermesidir ($p<0,05$). Uzaktan eğitimin verimli olup olmaması, yaşam kalitesinin değerlendirmesine önemli düzeyde etki etmektedir.

Covid-19 pandemisi, turizm sektörü için tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de önemli deneyimler yaşanmasına neden olmuştur. Turizm profesyonellerinde olması beklenen niteliklerin tekrar gündeme geldiği bu dönemde, yaşanan krizden turizm paydaşları pek çok çıkarım yapmışlardır. Bu, endüstrinin yeni yetişen mezunlardan uyumlu, sevecen, birden fazla uzmanlığı olan, kriz yönetimi ilkelerine aşina ve teknoloji konusunda yetkin olmalarının beklendiği vurgulanmaktadır (Joshi ve Gupta, 2021:633). Ayrıca, öğrenciler, turizm endüstrisinin

karşılaştığı zorluklarla mücadele edebilecek yetkinliklere sahip olmaları ve sektörün değişen ihtiyaç ve beklentilerine uyum sağlayabilecek yetkinliklere ihtiyaçları vardır. Bu yetkinlikler arasında, yaratıcılık ve inovasyon, dijital medya yetkinlikleri, dijital verilerin analizi ve mesleki yeterlilikler gelmektedir (Tiwari vd., 2021:321; Bucak ve Yiğit, 2021; Çınar, 2020:2420). Geleceğin turizm profesyonelleri, hijyen ve iş güvenliği düzenlemelerini ve gereksinimleri konusunda donanımlı olmalıdır (Hu vd., 2021). Son olarak, geleceğin çalışanlarından, öz-yönetim konusunda yetkin kişiler olarak, iletişim ve ekip çalışması becerilerini nasıl geliştireceklerini bilmeleri de beklenmektedir (Bisland vd., 2020).

Covid-19 pandemisi, genel olarak, Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik olarak güçlendirilmesi gerektiğini göstermiştir (Can, 2020:11). Uzaktan eğitime alışkanlık sağlanan bu dönemde, uzaktan eğitim, pandemi sonrasında da belirli dersler ya da uygulamalar için kısmen kullanılmaya devam edilebilir. Uzaktan eğitimin sadece kriz dönemlerinde başvurulacak bir yol olmaması gerektiği farklı çalışmalarda da vurgulanmaktadır (Genç, 2020: 135). Bu açıdan bakıldığında yüksek kalitede ve daha fazla dijital kaynak geliştirmenin önemli olduğu düşünülebilir (Kim ve Jeong, 2018). Vaka çalışmaları, oyunlaştırma gibi teknikler de çevrimiçi eğitimin gelişimine katkı verebilir (Chakraborty vd., 2021:365).

Bir diğer öneri ise Yüksek Öğretim Kurumuna (YÖK), kendi internet tabanlı uzaktan eğitim sisteminin alt yapısını oluşturmaktır (Buluk ve Eşitti, 2020:294). Kesintisiz internet altyapısının, şehir içi ve dışı olmak üzere Türkiye’nin her köşesinde sağlanması da uzaktan eğitimin sağlıklı sürdürülebilmesi için son derece önemlidir. Bu açıdan teknik altyapının iyileştirilmesi ve devletin bu konuda destek sağlaması bir diğer öneri olarak not edilebilir. Öğretim üyelerinin teknik donanımlarının artırılması, dijital yetkinliklerinin desteklenmesi de bir diğer önemli konu olarak saptanabilir.

Son olarak, bu araştırmanın kısıtları arasında, araştırma evreninin küçük olması ve evreni ağırlıklı olarak gastronomi ve mutfak sanatları öğrencilerinin oluşturmaktan söz edilebilir. Benzer bir çalışmanın birden fazla üniversitenin Turizm Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak yapılması, evren içerisinde devlet ve vakıf üniversitelerinin bulunması önerilebilir. İleriki araştırmalar, nitel ve nicel yöntemleri eş zamanlı kullanabilir ya da anket sonunda açık uçlu bazı sorular sorabilirler. Ayrıca, Covid-19’un öğrenciler üzerindeki psikolojik ve sosyal açılardan etkilerini ölçmek üzere özgün ölçekler geliştirilebilir. Bu araştırmanın ileriki araştırmalar için bir zemin sağlayacağı ve Turizm Fakültesi öğrencileri özelinde öğrenciler üzerindeki araştırmalara dikkat çekeceği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluşdan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Türk Turizm Araştırmaları Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Etik Kurul Onayı: Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan 26.05.2021 tarih ve 8 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, K., Mor, A., Baynaz, K. and Arslanoğlu, E. (2020). An Investigation on Anxiety States of Students in Faculty of Sport Sciences During COVID-19, *International Journal of Disabilities Sports and Health Sciences*, 3(1): 66-73.
- Akyol, C. (2020). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Covid-19 Salgınına Yönelik Görüşleri. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 3(1): 112-121.
- Asirifi, G.H., Doku, V., Morrison, S. and Sackey, A.S. (2013). The gap between the hospitality education and hospitality, *Journal of Education and Practice*, 4(24): 19-23.
- Bisland, C., Nagy, H. and Smith, P. (2020). Virtual internships and work-integrated learning inhospitality and tourism in a post-COVID-19 world, *International Journal of Work-Integrated Learning*, 21(4): 425-437.
- Blankstein M., Frederick J., and Wolff-Eisenberg C. (2020). Student Experiences During the Pandemic Pivot, Research Report, <https://www.luminafoundation.org/wp-content/uploads/2020/07/sr-report-student-experiences-during-the-pandemic-pivot.pdf> [Erişim tarihi: 12.11.2022]
- Bucak, T. and Yigit, S. (2021). The future of the chef occupation and the food and beverage sector after the COVID-19 outbreak: opinions of Turkish chefs, *International Journal of Hospitality Management*, 92: 102682
- Buluk, B., ve Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5(3): 285-298.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 11-53.
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., and Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287: 112934.
- Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S., and Arora, A. (2021). Opinion of students on online education during the COVID-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(3): 357-365.
- Chengyuan J., Khe Foon H., Shurui Bai and Weijiao Huang (2022). Adaptation of a conventional flipped course to an online flipped format during the Covid-19 pandemic: Student learning performance and engagement, *Journal of Research on Technology in Education*, 54(2): 281-301.
- Copeland, W. E., McGinnis, E., Bai, Y., Adams, Z., Nardone, H., Devadanam, V., ... and Hudziak, J. J. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on college student mental health and wellness. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 60(1): 134-141.
- Çaykuş, E. T., ve Çaykuş, T. M. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Çocukların Psikolojik Dayanıklılığını Güçlendirme Yolları: Ailelere, Öğretmenlere ve Ruh Sağlığı Uzmanlarına Öneriler”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 95-113.
- Çetin, C., ve Anuk Ö. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örneklemini. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 170-189.
- Çınar, K. (2020). The digital revolution: impact on tourism education. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4): 2417-2443.

- Çiçek, İ., Tanhan, A., ve Tanrıverdi, S. (2020). COVID-19 ve eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1): 1091-1104.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpiński Z. and Mazza, J. (2020). The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and international datasets, ISBN 978-92-76-19937-3, Doi:10.2760/126686, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlık ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1): 93-102.
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8): 426-437.
- Dündar, N. (2020). Küresel salgınların makroekonomik etkileri üzerine bir araştırma. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(52): 837-852.
- Ercan, Ş., ve Keklice, H. (2020). COVID-19 pandemisi nedeniyle üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerindeki değişimin incelenmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2): 69-74.
- Erçetin, Ş. Ş., Potas, N., Ulaşlı, S. S., Çevik, S., Görgülü, D., Güngör, C., ... ve Öz, Ö. (2020). COVID-19 Pandemisi'nin yaşam kalitesine etkisi: 30 Mart-5 Nisan 2020 (İstanbul, Ankara, Konya illeri örneği). *Ankara: Uluslararası Bilim Derneği*. <https://iscass.org/uploads/img/covid-19-pandemisinin-yasam-kalitesine-etkisi> [Erişim Tarihi: 20.06.2020].
- Genç, S. Z., Engin, G., ve Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Lisansüstü Öğrenci Görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41): 134-158.
- Gençalp D.K. (2020). COVID-19 Salgını Döneminde İlk ve Acil Yardım Öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları ve Fiziksel Aktivite Durumlarının Değerlendirilmesi. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1): 1-15.
- Groeneveld, R.A. and Meeden, G. (1984). Measuring Skewness and Kurtosis, *The Statistician*, 33: 391-399.
- Hu, X., Yan, H., Casey, T. and Wu, C.H. (2021). Creating a safe haven during the crisis: how organizations can achieve deep compliance with COVID-19 safety measures in the hospitality industry, *International Journal of Hospitality Management*, 92: 102662.
- Joshi, V. A., and Gupta, I. (2021). Assessing the impact of the Covid-19 pandemic on hospitality and tourism education in India and preparing for the new normal. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. 13(5): 622-635
- Kara, Y. (2020). Pandemi Sürecindeki Öğrenci Deneyimleri: Bakırköy İlçesi Örneği, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7): 165-176.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip korona virüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192.
- Keskin, M. ve Kaya, D. Ö. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2): 59-67.
- Keskin, E., Sezen, N., ve Dağ, T. (2020). Unutulmaz turizm deneyimi, müşteri memnuniyeti, tekrar ziyaret ve tavsiye etme niyeti arasındaki ilişkiler: Kapadokya Bölgesini ziyaret eden turistlere yönelik araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7 (2): 239-264.

- Kırmızıgül, H. G. (2020). COVID-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5): 283-289.
- Kim, H. J., and Jeong, M. (2018). Research on hospitality and tourism education: Now and future. *Tourism Management Perspectives*, 25: 119–122.
- Kumar, V., Alshazly, H., Idris, S. A., and Bourouis, S. (2021). Evaluating the impact of covid-19 on society, environment, economy, and education. *Sustainability*, 13(24): 13642.
- Lei, S. I., and So, A. S. I. (2021). Online teaching and learning experiences during the COVID-19 pandemic – A comparison of teacher and student perceptions. *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 33(3): 148–162.
- Moors, J. J. A. (1986). The Meaning of Kurtosis: Darlington Reexamined, *The American Statistician*, 40: 283-284.
- Park, M., and Jones, T. (2021). Going virtual: The impact of COVID-19 on internships in tourism, events, and hospitality education. *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 33(3): 176–193.
- Rashid, S. and Yadav, S. S. (2020). Impact of Covid-19 pandemic on higher education and research. *Indian Journal of Human Development*, 14(2): 340-343.
- Reichenberger, I., and Raymond, E. M. (2021). Students' perceptions of tertiary tourism education and careers during the Covid-19 pandemic. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4): 380-402.
- Qiu, H., Li, Q., and Li, C. (2021). How technology facilitates tourism education in COVID-19: Case study of Nankai University. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29: 100288.
- Saltürk, A., ve Güngör, C. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Covid-19 Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitime Geçiş Deneyimi, *Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(36): 137-174.
- Seo S. and Kim H.J. (2021). How COVID-19 Influences Hospitality and Tourism Education: Challenges, Opportunities, and New Directions, *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 33(3): 147.
- Serçemeli, M., ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitime yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1): 40-53.
- Sever, M. ve Özdemir, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde öğrenci olma deneyimi: Bir fotoses (photovoice) çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4): 1653-1679.
- Tadesse, S., and Muluye, W. (2020). The impact of COVID-19 pandemic on education system in developing countries: a review. *Open Journal of Social Sciences*, 8(10): 159-170.
- Tanhan, A. (2020). COVID-19 sürecinde online sesli foto (OSF) yöntemiyle biyopsikososyal manevi ve ekonomik meseleleri ve genel iyi oluş düzeyini ele almak: OSF'nin Türkçeye uyarlanması. *Turkish Studies*, 15(4):1030-1086.
- Tarkar, P. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on education system. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(9): 3812-3814.
- Tiwari, P., Séraphin, H., and Chowdhary, N. R. (2021). Impacts of COVID-19 on tourism education: analysis and perspectives. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4): 313-338.
- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (2019). Recommendations for preserving sanity in the period of pandemic. https://pdrmer.gop.edu.tr/depo/menuler/birim_11912/formlar_234/, [Erişim Tarihi: 16.04.2022].

Ye, H., and Law, R. (2021). Impact of COVID-19 on hospitality and tourism education: a case study of Hong Kong. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 21(4): 428-436.

YÖK (2020), Öğrencilere eğitime destek kotası. www.yok.gov.tr [Erişim Tarihi: 30.08.2022].

Zimmermann M, Bledsoe C and Papa A. (2022). Initial impact of the COVID-19 pandemic on college student mental health: A longitudinal examination of risk and protective factors. *Erratum in: Psychiatry Res.* 309:114384.

Zhong, Y. S., Busser, J., Shapoval, V., and Murphy, K. (2021). Hospitality and tourism student engagement and hope during the COVID-19 pandemic. *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 33(3): 194–206.

Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.-G., and McAleer, M. (2020). Risk management of COVID-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(2), 1-6.